

ERŐFORRÁS-HATÉKONYSÁG ÉS A KÖRFORGÁSOS GAZDASÁG

Az erőforrások felhasználásának múltbeli és jelenlegi tendenciái a szennyezés magas szintjéhez, a környezet állapotromlásához és a természeti erőforrások kimerüléséhez vezettek. Az európai hulladékpolitika hosszú múltra tekint vissza és hagyományosan a környezeti szempontból fenntartható hulladékgazdálkodásra összpontosít. Az erőforrás-hatékony Európa megvalósítása ütemtervének és a körforgásos gazdaságról szóló csomagnak – amelyek az európai gazdaságot 2050-re fenntarthatóvá alakítják át – meg kellene fordítania e tendenciát. A körforgásos gazdaságról szóló nemrég kidolgozott csomagban szereplő, hulladékról szóló négy új irányelv a megelőzés, az újrahasználat, az újrafeldolgozás és a hulladéklerakás tekintetében új hulladékgazdálkodási célértékeket vezet be.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 191–193. cikke.

EREDMÉNYEK

Minden termék természetes alapanyagokból készül. Az uniós gazdaság erősen függ a természeti erőforrásoktól. Ha fennmaradnak a jelenlegi tendenciák, a természeti erőforrások mennyiségének csökkenése és kimerítése is folytatódni fog, akárcsak a hulladéktermelés. Erőforrás-felhasználásunk mára olyan nagyságrendeket ért el, hogy veszélybe került a jövőbeli nemzedékek – és a fejlődő országok – esélye arra, hogy ők is igazságos mértékben részesüljenek a szűkös erőforrásokból. Jelenleg fejenként nagyjából 16 tonnányi anyagot használnak fel évente az Unióban, amelyből 10 tonna kerül az anyagkészletekbe (infrastruktúra, lakhatás, tartós áruk), 6 tonna pedig hulladékként hagyja el a gazdaságot. A települési hulladék körülbelül egyharmadát hulladéklerakókban helyezik el, és kevesebb mint felét újrahasznosítják, illetve komposztálják. E tekintetben jelentős különbségek tapasztalhatók a tagállamok között. A természeti erőforrások észszerű használata volt az első európai szerződésekben megjelenő legkorábbi környezetvédelmi kérdések egyike. Az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve ([COM\(2011\) 0571](#)) a hetedik környezetvédelmi cselekvési program egyik kulcsfontosságú kezdeményezése. A program egyik fő célkitűzése az EU gazdasági potenciáljának felszabadítása, hogy kevesebb erőforrás felhasználásával termelékenyebbé váljon és elmozduljon a körkörös gazdaság irányába. Ezen túlmenően a körforgásos gazdaságról szóló nemrég kidolgozott csomag intézkedései elősegítik az Unió átállását a körforgásos gazdaságra

az újrafeldolgozás és újrahasznosítás fokozása révén, amellett, hogy javítják a globális versenyképességet, ösztönzik a fenntartható gazdasági növekedést és új munkahelyek teremtését.

A. Erőforrás-hatékonyság

Az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve része az Európa 2020 stratégia erőforrás-hatékonysággal kapcsolatos kiemelt kezdeményezésének. Támogatja az erőforrás-hatékony, alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulást. Az ütemterv figyelembe veszi a 2005. évi Tematikus stratégia a természeti erőforrások fenntartható használatáról című közlemény ([COM\(2005\) 0670](#)) és az Európai Unió fenntartható fejlődési stratégiája tekintetében történt előrehaladást, és keretet hoz létre a jövőbeni fellépések tervezéséhez és végrehajtásához. Felvázolja a 2050-re megvalósítandó strukturális és technológiai változásokat is, beleértve a 2020-ig elérendő mérföldköveket. A menetrend különböző módszereket javasol a források termelékenységének növelésére, valamint a gazdasági növekedésnek a források felhasználásáról és környezeti hatásairól történő leválasztására.

B. Hulladékkezelés és a hulladékkeletkezés megelőzése

A hulladékokról szóló keretirányelv ([2008/98/EK](#)) a hulladékkeletkezés megelőzésére és a hulladékok újrafeldolgozására irányuló tematikus stratégia nyomdokait követte ([COM\(2005\) 0666](#)), egyben hatályon kívül helyezte a korábbi hulladékügyi keretirányelvet (a 2006/12/EK irányelvvel egységes szerkezetbe foglalt 75/442/EGK irányelv), a veszélyes hulladékokról szóló irányelvet (91/689/EGK) és a hulladékolajok ártalmatlanításáról szóló irányelvet (75/439/EGK). Célja az uniós szakpolitika reformja és egyszerűsítése volt, mégpedig a megelőzésére összpontosító új keret és új célkitűzések kialakítása révén. Meghatározta a hulladékkezeléssel kapcsolatos alapvető fogalmakat és definíciókat, többek között a hulladék, az újrafeldolgozás és az újrahasznosítás definícióját.

Az előző hulladékszállítási rendelet ([1013/2006/EK](#)) határozta meg a hulladék Unión belüli, illetve Unión belüli és kívüli országok közötti szállításának szabályait, a környezetvédelem javításának kifejezett céljával. Hatálya gyakorlatilag valamennyi hulladéktípus szállítására kiterjedt (a radioaktív hulladék kivételével), ideértve a közúti, vasúti, tengeri és légi szállítását is. Különösen tiltott volt a veszélyes hulladék OECD-n kívüli országokba való kivitele, valamint a hulladék az EU/az Európai Szabadkereskedelmi Társulás területén kívüli elhelyezésének céljával való kivitele. Az illegális hulladékszállítás azonban továbbra is súlyos problémát jelent; az 1013/2006/EK rendeletet módosító új [660/2014/EU](#) rendelet ezért a hulladékszállításról szóló rendelet egységesebb végrehajtására törekszik. A rendelet megerősítette a hatályos jogszabályok ellenőrzési rendelkezéseit, szigorúbb követelményeket szabott a nemzeti felügyeletre és tervezésre vonatkozóan.

C. Termelés- és hulladékáram-specifikus jogszabályok

A [2000/53/EK irányelv](#) célja az elhasználdott járművekből és azok alkatrészeiből származó hulladék csökkentése volt például azáltal, hogy előírta 2015-ig az újrahasználat és az újrahasznosítás mértékének 95%-ra, az újrahasználat és újrafeldolgozás mértékének pedig legalább 85%-ra növelését. Arra ösztönözte továbbá a járműgyártókat és importőröket, hogy korlátozzák a veszélyes anyagok mennyiségét,

valamint javítsák a visszanyert anyagok felhasználását. Az egyik végrehajtási jelentés ([COM\(2009\) 0635](#)) rávilágított arra, hogy az elhasznált járművekről szóló irányelv végrehajtása eddig problémásnak bizonyult egyes tagállamokban, köszönhetően egyrészt a forgalomból kivont gépkocsik és az elhasznált járművek számában tapasztalható eltéréseknek, másrészt a fejlődő országokba történő illegális kivitelnek.

A hajók újrafeldolgozásáról szóló rendelet ([1257/2013/EU](#)) 2013. december 30-án lépett hatályba. A rendelet fő célja az uniós hajók újrafeldolgozásából és kezeléséből adódó balesetek, sérülések és az emberi egészségre vagy a környezetre nézve káros egyéb hatások megelőzése, csökkentése és felszámolása volt, különösen annak biztosítása érdekében, hogy a hajók ilyen újrafeldolgozásából származó hulladékot környezetvédelmi szempontból megfelelően kezeljék. A rendelet számos követelményt állapított meg az uniós hajók és hajótulajdonosok, az uniós hajók újrafeldolgozását vállaló hajó-újrafeldolgozó létesítmények, valamint az illetékes hatóságok és szakhatóságok számára.

A [2008/34/EK irányelv](#) által módosított 2002/96/EK irányelv célja a talaj, a víz és a levegő szennyezéssel szembeni védelme volt az elektromos és elektronikus berendezések hulladékainak hatékonyabb és kisebb mértékű ártalmatlanítása révén. Az egyes veszélyes anyagok alkalmazásának elektromos és elektronikus berendezésekben való korlátozásáról szóló 2002/95/EK irányelvet az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló irányelvvel párhuzamosan fogadták el, célja pedig a környezet és az emberi egészség védelme volt azáltal, hogy az ilyen berendezésekben korlátozza az ólom, a higany, a kadmium, a króm és a brómozott lángkélesztetők alkalmazását. A két említett irányelv tagállami végrehajtása nehéznek bizonyult, ugyanis az elektromos és elektronikus berendezések hulladékainak csupán egyharmadát sikerült összegyűjteni és megfelelő kezelésnek alávetni. Ezért hosszú jogalkotási eljárás után 2012-ben elfogadták az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló irányelv ([2012/19/EU](#)) és a veszélyes anyagok elektromos és elektronikus berendezésekben való alkalmazásáról szóló irányelv ([2012/18/EU](#)) átdolgozását. Az új irányelvek előírták a tagállamok számára, hogy növeljék az elektromos és elektronikus berendezések hulladékainak begyűjtését, valamint tegyék lehetővé a fogyasztók számára, hogy elektromos berendezéseiket bármely kis elektromos terméket árusító üzletbe visszavihessék anélkül, hogy új áru vásárlására köteleznék őket.

Az elemekről és akkumulátorokról, valamint a hulladékelemekről és -akkumulátorokról szóló 2006/66/EK irányelv az elemekkel és akkumulátorokkal kapcsolatos hulladékgazdálkodás és környezeti teljesítményük javítására törekedett oly módon, hogy meghatározta begyűjtésük, újrafeldolgozásuk, kezelésük és ártalmatlanításuk szabályait. Az irányelv továbbá megállapította bizonyos veszélyes anyagok (különösen a higany és a kadmium) elemekben és akkumulátorokban való előfordulásának határértékeit. A 2013/56/EK irányelv módosítása megszüntette a tömegük legfeljebb 2%-át kitevő higanytartalmú gombaelemekre vonatkozó kivételt.

A radioaktív hulladékról és anyagokról szóló 96/29/Euratom irányelvvel összhangban minden tagállamnak kötelezően be kell jelentenie azokat a tevékenységeket, amelyek ionizáló sugárzásból eredő veszéllyel járnak. A radioaktív hulladékok szállítását

az 1493/93/Euratom tanácsi rendelet és [a 2006/117/Euratom tanácsi irányelv](#) szabályozza.

A [94/62/EK irányelv](#) hatálya kiterjedt valamennyi, az uniós piacon forgalomba hozott csomagolásra, valamint csomagolási hulladékra, függetlenül attól, hogy az ipari, kereskedelmi, hivatali, üzleti, szolgáltatási, háztartási vagy bármilyen más szinten keletkezik. A 2004/12/EK módosító irányelv követelményeket állapított meg a csomagolásra vonatkozóan és egyértelműsítette a „csomagolás” meghatározását. Ezenkívül a 2015. április 29-i [\(EU\)2015/720](#) irányelv módosította a 94/62/EK irányelvet a könnyű műanyag hordtasakok felhasználásának csökkentése terén, amelyek könnyen kikerülnek a hulladékgazdálkodás áramából, és felgyűlnek a környezetünkben, különösen tengeri hulladék formájában. Az irányelv célja, hogy drasztikusan csökkentse a könnyű műanyag tasakok használatát, az 50 mikronos vastagságot el nem érő összes műanyag tasakra összpontosítva. A nagyon könnyű (15 mikronnál vékonyabb) tasakok és a laza szerkezetű élelmiszerek (pl. gyümölcsök, zöldségek, halak) csomagolására használt tasakok mentesítést kaphatnak, ha ez hozzájárul az élelmiszer-pazarlás megelőzéséhez.

Az ásványianyersanyag-kitermelő iparban keletkezett hulladék kezeléséről szóló irányelv (a bányászati hulladékról szóló [2006/21/EK](#) irányelv) célja a jelenlegi és múltbeli bányászati hulladék mennyiségéből és szennyező képességéből adódó jelentős környezeti és egészségi kockázatok problémájának megoldása volt.

D. Hulladékkezelés és -ártalmatlanítás

A települési szennyvíz kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelv fokozatos végrehajtása valamennyi tagállamban növeli az ártalmatlanítást igénylő szennyvíziszap mennyiségét.

A poliklórozott bifenilekről (PCB) és a poliklórozott terfenilekről (PCT) szóló 96/59/EK irányelv közelítette a PCB-k és PCT-k ellenőrzött ártalmatlanítására, a PCB-eket tartalmazó berendezések megtisztítására vagy ártalmatlanítására és/vagy az elhasználdott PCB-k ártalmatlanítására vonatkozó tagállami jogszabályokat ezen anyagok teljes körű felszámolása érdekében. Ezenkívül a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló 850/2004/EK rendelet kiterjedt a PCB-kre is.

A [hulladéklerakókról szóló \(1999/31/EK\) irányelv](#) célja az volt, hogy megelőzze vagy csökkentse a hulladéklerakók miatt a környezetet és különösen a felszíni vizeket, a felszín alatti vizeket, a talajt és a levegőt, valamint az emberi egészséget érő káros hatásokat. A végrehajtás nem valósult meg maradéktalanul, mivel nem minden tagállamnak sikerült valamennyi rendelkezés átültetése, és továbbra is számos illegális hulladéklerakó létezik.

A hulladékok égetéséről szóló 2000/76/EK irányelv célja az volt, hogy megelőzze, illetve a lehető legnagyobb mértékben csökkentse a hulladék égetése és együttégetése miatt bekövetkező levegő-, víz- és talajszennyezést. Az irányelvet 2010. novemberi hatállyal hatályon kívül helyezte és felváltotta az ipari kibocsátásokról és a kapcsolódó irányelvekről szóló 2010/75/EU irányelv.

E. A körforgásos gazdaságról szóló új csomag

A Bizottság 2015. decemberben benyújtotta a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervet, valamint a következő jogi aktusokat módosító négy jogalkotási javaslatot: a) a hulladékokról szóló keretirányelv, b) a hulladéklerakókról szóló irányelv, c) a csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló irányelv, valamint d) az elhasználdott járművekről, az elemekről és akkumulátorokról, valamint a hulladékelemekről és -akkumulátorokról, továbbá az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló irányelvek. Egyes javaslatok a hulladékgazdálkodási célértékek felülvizsgálatára irányuló jogi kötelezettségek miatt születtek meg. A hulladékokról szóló keretirányelv előírta, hogy a Bizottság 2014 végéig a következő intézkedéseket hajtsa végre: a háztartási hulladék újrahasználatára és újrafeldolgozására, valamint az építési és bontási hulladékra vonatkozó 2020-as célértékek felülvizsgálata, a hulladékkeletkezés megelőzésére vonatkozó 2020-as célértékek meghatározása, és számos, többek között a kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerekkel kapcsolatos intézkedés értékelése. A hulladéklerakókról szóló irányelv előírta a Bizottság számára, hogy 2014. júliusig, a csomagolási hulladékról szóló irányelv pedig azt, hogy 2012. július végéig vizsgálja felül a célértékeket.

A négy irányelv ([\(EU\) 2018/849](#), [\(EU\) 2018/850](#), [\(EU\) 2018/851](#) és [\(EU\) 2018/852](#)) a Parlament és a Tanács közötti intézményközi tárgyalásokat követően 2018 májusában került elfogadásra, és a következő kulcsfontosságú elemeket foglalták magukban:

- a települési hulladék tekintetében 2035-re 65%-os közös uniós újrafeldolgozási célérték (2025-re 55% és 2030-ra 60%);
- a csomagolási hulladék tekintetében 2030-ra 70%-os közös uniós újrafeldolgozási célérték;
- a hulladéklerakók igénybevételének csökkentésére vonatkozóan kötelezően meghatározott célérték (2035-ra legfeljebb 10%) a települési hulladék tekintetében;
- az elkülönítetten gyűjtött hulladék hulladéklerakókban való elhelyezésének tilalma, amelyhez 2023-ra a biohulladék, 2025-re pedig a háztartásokban keletkező textil- és veszélyes hulladék elkülönített gyűjtésének előírására van szükség;
- a hulladéklerakás visszaszorítását ösztönző gazdasági eszközök;
- egyszerűsített és továbbfejlesztett meghatározások és harmonizált számítási módszerek bevezetése az Unió egészében az újrahasznosítási arány kiszámítására;
- konkrét intézkedések, amelyek előmozdítják az újrafelhasználást, és ösztönzik az ipari szimbiózist, azaz amikor az egyik ágazat melléktermékét egy másik ágazat nyersanyagként felhasználja;
- kötelező kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerek a termelők számára, hogy környezetbarátabb termékeket helyezzenek forgalomba, és támogassák a hasznosítási és újrafeldolgozási rendszereket (pl. a csomagolás, az elemek/akkumulátorok, az elektromos és elektronikus berendezések és az elhasználdott járművek esetében).

F. A műanyagok körforgásos gazdaságban játszott szerepe

2018. január 16-án a Bizottság közleményt adott ki a műanyagok körforgásos gazdaságban betöltött szerepével kapcsolatos európai stratégiáról. A stratégia azonosítja a legfontosabb kihívásokat, többek között a műanyag hulladék alacsony újrafelhasználási és újrafeldolgozási arányát, a műanyag gyártásához és égetéséhez kapcsolódó üvegházhatásúgáz-kibocsátást, valamint a műanyag hulladék jelenlétét az óceánokban. A Bizottság azt javasolja, hogy 2030-ig valamennyi műanyagcsomagolást újrafeldolgozható vagy újrafelhasználható módon kelljen megtervezni. E cél megközelítése érdekében a stratégia számos intézkedést javasol, amelyek négy területre összpontosítanak: 1) a műanyag-újrahasznosítás gazdaságosságának és minőségének javítása; 2) a műanyag hulladék mennyiségének mérséklése és a szemetelés visszaszorítása; 3) a beruházások és innováció ösztönzése a műanyagok értéklánca terén; és 4. a globális fellépés kihasználása.

A pazarló és káros műanyag hulladék jogalkotás révén való kezelésére irányuló, a műanyagokkal kapcsolatos uniós stratégia részeként, valamint a Bizottság 2018. május 28-i javaslatát követően a Tanács és a Parlament 2018. december 19-én ideiglenes megállapodásra jutott a műanyag szennyezés csökkentéséről új korlátozások bevezetése révén egyes egyszer használatos műanyag termékekre vonatkozóan. Az EU-ban a jövőben betiltandó termékek közé tartoznak a műanyag evőeszközök (villák, kések, kanalak és evőpálcikák), a műanyag tányérok és szívószálak, valamint a expandált polisztirolból készült étel- és italdobozok, továbbá a fültisztító pálcikák. 2025-től kezdődően a tagállamokban kötelező erejű célkitűzés lesz érvényben arra vonatkozóan, hogy minden PET-palack legalább 25%-ban újrafeldolgozott műanyagot tartalmazzon. 2030-ra az összes műanyag palacknak legalább 30%-ban újrahasznosított anyagot kell tartalmaznia.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A Parlament többször felszólított a jövőbeni európai növekedés új menetrendjének elkészítésére, melynek központjában az erőforrás-hatékonyság áll, ami számos radikális változtatást kívánna meg termelési és fogyasztási szokásaink terén. A teljes életciklusra kiterjedő szemlélet javítaná a másodlagos nyersanyagok felhasználását és megteremtené a hulladék elkerülését és újrafelhasználását célzó megfelelő gazdasági ösztönzőket.

Társjogalkotóként a Parlament megvitatta a körforgásos gazdaságról szóló csomagot a Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottságban (ENVI), amelyhez 2000 módosítást terjesztettek elő. A Parlament álláspontját 2017. január 24-én fogadták el az ENVI bizottságban, és jelentősebb változtatások nélkül, nagy többséggel a 2017. március 14-i plenáris ülésen elfogadták. Az intézményközi tárgyalásokat követően a Parlament és a Tanács 2017. december 18-án mind a négy jogalkotási javaslatról ideiglenes megállapodást kötött. A Parlament a 2018. áprilisi plenáris ülésen fogadta el az egyeztetett szövegeket.

A Bizottságnak a műanyagok körforgásos gazdaságban betöltött szerepével kapcsolatos, 2018. januári európai stratégiáját követően a Parlament állásfoglalást fogadott el erről a stratégiáról a 2018. szeptemberi plenáris ülésén. Az állásfoglalás

felhívja a Bizottságot többek között arra, hogy mérlegelje a minimális újrafeldolgozott tartalomra vonatkozó követelmények bevezetését az Unióban forgalomba hozott egyes műanyagtermékek esetében. Sürgeti az újrafeldolgozott műanyag valódi közös piacának létrehozását, javaslatokat tesz a tengeri hulladék kezelését célzó intézkedésekre, valamint felhív a mikroműanyagok betiltására a kozmetikumokban és tisztítószerekben 2020-ig.

Georgios Amanatidis
11/2019

